

ЛІЛЯ КУЛЬКА: МІЖ ДУХОМ І МАТЕРІЄЮ

745.522.1
ID ORCID 0000-0002-4074-7454

Луковська О. І. Ліля Кулька: між духом і матерією. Стаття присвячена дослідженню діяльності відомої польської мисткині художнього текстилю, професора Краківської академії мистецтв Лілі Кульки. Розглядається авторська концепція художниці, розкриваються характерні риси її творчості, аналізуються художньо-стилістичні особливості декоративних творів. Спостерігається еволюція формальних елементів, що визначають мистецькі якості її творів: трактування простору, кольору, композиційних та образотворчих принципів, фактури та техніки виконання. Визначається роль мисткині в сучасному просторі європейського текстилю. Доведено, що творча, педагогічна та виставкова діяльність Л. Кульки спрямована на креативний розвиток арттекстилю та його симбіоз із іншими видами художньої творчості. Доробок Л. Кульки демонструє надзвичайний мистецький потенціал авторки та дає підстави говорити про важливий внесок мисткині в розвиток європейської художньої тканини.

Ключові слова: художній текстиль, художник, креативність, концепція.

Луковская О. И. Лилия Кулька: между духом и материей. Статья посвящена исследованию деятельности известной польской художницы арт-текстиля, профессора Краковской академии искусств Лили Кульки. Рассматривается авторская концепция художницы, раскрываются характерные черты ее творчества, анализируются художественно-стилистические особенности декоративных произведений. Наблюдается эволюция формальных элементов, определяющих художественные качества ее работ: трактовка пространства, цвета, композиционных и изобразительных принципов, фактуры, техники исполнения. Определяется роль художницы в современном пространстве европейского текстиля. Доказано, что творческая, педагогическая и выставочная деятельность Л. Кульки направлена на креативное развитие арт-текстиля и его симбиоз с другими видами художественного творчества. Работы Л. Кульки демонстрируют чрезвычайный творческий потенциал автора и дают основания говорить о важном вкладе художницы в развитие европейской художественной ткани.

Ключевые слова: художественный текстиль, художник, креативность, концепция.

Lukovska O. Lilya Kulka: Between Spirit and Matter. The paper is devoted to activity of famous polish artist in the field of art textile, professor of Cracow Art Academy, Lilya Kulka.

Polish art textile always stood out in European art environment due to creative ideas and bold artistic thinking. Image-plastic and stylistic transformations in textile in Poland started in the 1950–1960s. Analysis of the works of known polish artists allows to track the principal trends of the European textile of the second half of XXth century – beginning of the XXIst century.

L. Kulka worked professionally with textile her entire career and is renowned person in polish textile art, which is her lifetime passion. The paper considers author concept of the artist, shines light on the characteristic features of her creativity and analyses artistic and stylistic peculiarities of her works. Evolution of formal elements that determine the artistic quality of her works is observed. In particular, these are space and color treatment, compositional and fine art principles as well as texture and technique.

Works of the artist include weaving, composition and textiles combined with painting and also textile decoration objects. Notable feature of the creativity of the artist is the integration of the artistic techniques and resources. The author experiments with three-dimensionality of the textile forms, or with convex relief or even with textile filled space arrangement. All these elements fit into a single spatial composition. The artist pays special attention to “space” category, therefore her works, that are on the border between textile and sculpture, always are seen as an organic part of spatial environment.

Creating a formal image, the artist does not restrict herself in the choice of materials. She always in search of shape, structure or texture. Her motto – idea is all, and any means to show that idea

are good. The author uses traditional wool along with a variety of fibres – sisal, lacing and linen. She bravely experiments as well by adding non-textile materials such as wires, metals and paper. The artist achieves original effects by laconic textile means of expression, inner sense of space and metaphoric imagery.

The creativity of the artist is hard to define as one belonging to a specific artistic genre. Sometimes she treats the composition from the sculpture viewpoint, but sometimes she combines traditional weaving with cuts, filling the surface with space. She often mixes soft fiber with the other material – metal, aiming to achieve painting effects in which color nuances, light and diverse structure are in play. Wool textile with cuts she combines with wood, and light laced serviette she can cover with a thick relief of oil paint. Principal theme that is always present in the works of L. Kulka is humans, their spiritual world and existential problems. Image of human, rather subconsciously than directly, is a common thread of entire work of L. Kulka. She tells an extremely rich tale about people’s stories, created by the authors’ imagination. Personalities translated to the thread language often stand out due to the force of monumental intonation, are mysterious, complex and symbolic. Human serves as a character of artistic thinking, reflection of memories, experience, packed into plastic shape of formal textile. Philosophic approach to the topic and deep interpretation are amplified not only by the title of series of works but also by carefully thought over exhibition titles, for example “Between spirit and textile”, “Always on the road” and many others. Each of such expositions is a story of sorts, the authors’ confession about relived impressions and feelings. Specific accent L. Kulka makes on coloristic of her works, because color is an important decorative resource that helps in creating art image and in revealing plasticity and texture of the material. Seeking harmony in color comparisons – a necessary component in the search for harmonic composition. To amplify the effect L. Kulka often uses monochrome stretches of natural materials, dissolving shapes in space. Time after time the author includes little bright accents that outline the mystery of created shapes. The artist also likes to use red color, which has strong emotional and symbolic meaning and underlines the power of art works.

The artist portfolio includes over 25 personal and over combined 200 exhibitions. Works were presented in many countries over Europe (France, England, Belgium, Germany, Denmark and others), North and South America and Asia. Her works can be found in many private and museum collections and also decorate the interior of public buildings.

Professor L. Kulka tries to teach her students to think creatively and to experiment bravely. For this purpose, the teaching program is actively updated with new tendencies that provoke youngsters to look for unexpected decisions and stimulate the extension of creative imagination, searching for original means of expression for the development of individual artistic language.

It is proved that artistic, teaching and exhibition activities of L. Kulka are directed towards the creative development of art textile and its symbiose with other kinds of arts. Works of L. Kulka demonstrate incredible artistic potential of the author and give a reason to talk about the significant contribution of the artist into the development of European art textile.

Keywords: art textile, artist, creativity, concept.

Постановка проблеми. Мистецтво текстилю є ділянкою з необмеженими креативними можливостями, про що свідчать сучасне мислення художників у трактуванні самого ремесла та різноманітний авторський підхід до розуміння матеріалу.

Дослідження українського художнього текстилю неможливе без комплексного вивчення

провідних загальноєвропейських тенденцій, які, безумовно, впливали на розвиток вітчизняного мистецтва. У цьому контексті заслуговує на увагу польська художня тканина, котра в мистецькому середовищі завжди вирізнялася креативністю ідей та сміливістю творчої думки. Аналіз діяльності відомих польських художників дозволяє простежити основні тренди розвитку мистецтва європейського текстилю другої половини ХХ — початку ХХІ століття. Серед цих художників — Ліля Кулька, краківська мисткиня, що все своє життя професійно займається тканинами та є знаною постаттю в польському текстильному мистецтві.

Зв'язок із науковими та практичними завданнями. Тема статті пов'язана з мистецтвознавчим дослідженням творчості провідних професійних митців Європи, що працюють у галузі художнього текстилю. Вивчення даної проблематики дозволяє простежити шляхи та перспективи розвитку арттекстилю в контексті загальноєвропейського мистецького процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У процесі написання статті було використано насамперед велику кількість польських джерел, пов'язаних із вивченням арттекстилю. Це каталоги виставок, рецензії, публікації в періодиці, статті-огляди з музейних та галерейних інтернетсторінок тощо [7; 8; 9; 11; 12; 13; 14; 15]. У контексті досліджуваних проблем опрацьовано також наукові роботи українських та закордонних авторів О. Голубця, І. Гумль, Т. Кари-Васильової, З. Чегусової, В. Савицької та інших, де розглядаються аспекти розвитку європейського художнього текстилю загалом [1; 2; 3; 4; 5; 6; 8; 10; 16]. Аналіз літератури показав, що, окрім поодиноких публікацій, тенденції польського текстилю залишаються недостатньо висвітленими в Україні, а творчість Л. Кульки є відомою лише обмеженому колу художників та мистецтвознавців.

Усе вищезазначене визначило **актуальність** даної роботи, **метою** якої є дослідити творчість відомої польської художниці Л. Кульки, схарактеризувати її авторську концепцію, проаналізувати художньо-стилістичні особливості мистецьких творів, визначити роль мисткині в сучасному просторі європейського текстилю.

Вклад основного матеріалу. Польський художній текстиль є динамічним мистецтвом, образно-пластичні та стилістичні перетворення в якому почали відбуватися ще з кінця 1950-х — 1960-х рр. ХХ ст. «Тканина артистична» — саме так звучить польською мовою експериментальний художній текстиль — перебуває у стані постійних пошуків, наповнюючись щораз новими якостями.

Однією з яскравих представників сучасного польського текстилю є Ліля Кулька, мисткиня великого творчого потенціалу та активної вдачі. У структурі художньої мови текстилю спостерігаємо еволюцію формальних елементів, що визначають мистецькі якості її творів: трактування простору, кольору, композиційних та образотворчих принципів, фактури й техніки виконання.

Народилася Л. Кулька 1946 року. Освіту здобула у Краківській академії мистецтв (1965–1968), а згодом в академії мистецтв у Познані, де 1972 р. захистила диплом з відзнакою в майстерні живопису й гобелену на факультеті малярства, графіки та скульптури. Уже тоді, навчаючись в академії у найвідомішій художниці в мистецькому середовищі другої половини ХХ ст. — М. Абаканович, Л. Кулька зрозуміла, що художня тканина є саме тою ділянкою, яка приваблює її найсильніше і дає можливість вповні зреалізувати всі творчі помисли та ідеї.

Творчість М. Абаканович мала великий вплив на багатьох митців того часу, адже саме вона кардинально змінила розуміння усталених понять про текстиль у світі, створюючи просторові скульптури з тканини. Масштабними текстильними композиціями, виконаними у 1960–1970 рр., М. Абаканович започаткувала перехід декоративного гобелена не лише до категорії «скульптура», а й до концептуального тривимірного мистецького об'єкта [8; 9].

Текстильне мистецтво залишилося пасією Л. Кульки на все життя. Доробок мисткині складають ткані композиції, текстильні роботи, поєднані з живописом, а також текстильні декоративні об'єкти.

Прикметною особливістю творчості художниці є інтеграція мистецьких технік та засобів. Авторка експериментує з тривимірністю тканих форм чи опуклими рельєфами або ж навіть із організацією простору, заповненого текстильними матеріалами, що складають єдину багатоеlementну композицію. На категорії «простір» художниця зосереджує велику увагу, а тому її твори, що стоять на межі текстилю і скульптури, майже завжди виступають органічною частиною просторового середовища.

Різноманітність і привабливість художнього текстилю пояснюється багатством технік та можливостями їх поєднання, а також комбінювання з іншими матеріалами. За своєю природою текстильне волокно здатне передати не лише будь-яку форму, але й безліч настроїв, емоцій, почуттів. Це стає можливим за умови, що художник осягає той рівень розуміння матеріалу, коли матеріал із вдячністю дозволить ті всі якості видобути. І, власне, у цій ділянці Л. Кулька є справжньою майстринею. Лаконізм текстильних засобів виразу, внутрішнє відчуття простору, метафоричність образного мовлення дозволяють художниці досягати оригінальних ефектів [10].

Створюючи формальний образ, мисткиня не обмежує себе у виборі матеріалу. Її девіз — найголовнішою є ідея, думка, а для досягнення мети всі матеріали добрі. Авторка використовує і традиційну вовну, і різноманітні гатунки тканин — сизаль, конопляні шнури, льон, а також сміливо експериментує, додаючи нетекстильні матеріали — дріт, метал, папір.

Л. Кулька ставить собі за мету конфронтацію різних творчих підходів у арттекстилі, у неї завжди присутній пошук із формою, структурою, фактурою. Мистецтво художниці важко класи-

фікувати чи зарахувати до конкретного виду або мистецького жанру. Часом вона трактує композицію з позицій скульптури, іншим разом прагне досягнути малярських ефектів, де відчутними є нюансна гра кольору, світла та розмаїтість структури (особливо коли відсторонюється від фігуративності в бік абстрактних композицій). Вовняну розірвану тканину авторка поєднує з деревиною, металом, а легку ажурну сервету може покрити товстим рельєфом олійної фарби («Малярство з матерією» із циклу «Спогади», «Літо», «Quo vadis», «Горизонти» та інші) [11].

Традиційне ткацтво художниця активно поєднує з прорізами, наповнюючи ткану поверхню простором. Такий підхід не лише додає ефекту об'єму, але й часом є елементом змісту твору. Як приклад можна навести інсталяції з сітки, тканин, металу із серії «Двоє», роботи із циклу «Аноніми» чи «Тунель пам'яті»: широкі прорізи у постатях на тлі гри світла й тіні додають їм містичного характеру.

Оригінальністю вирізняються також композиції із циклу «Мур таємниці» та «Інгеренція», що в перекладі з польської означає «втручання, змішування». Авторка поєднує металічні пластини з тканини лляними площинами, укладаючи елементи в абстрактні композиції.

Художниця рефлексує на тему тканини, її витоків, сучасності й перспектив розвитку. Авторка вважає, що мистецтво тканини постійно розвивається, рухається вперед, проте не варто забувати про минуле. Методи, які використовуються в сучасному текстилі, мають глибоке коріння в традиціях багатьох народів. Ткацтво, макраме або черпаний папір не є винаходами XXI століття. Натомість із плином часу змінюється їх форма, специфіка, характер і мета, якій вони служать [12].

Головна тема, яка постійно присутня у творчості Л. Кульки, — це людина та її духовний світ. У цьому теж простежується вплив М. Абаканович, уся творчість якої глибоко просякнута проблемами людської екзистенції [9].

Образ людини не прямо, а швидше підсвідомо проходить червоною ниткою через усю творчість Л. Кульки, складаючи надзвичайно багату розповідь про людські стани, створену авторською уявою. Наприклад, асоціативні людські історії спостерігаємо у чисельних мистецьких варіаціях із серії «Двоє», виконаних у різноманітних матеріалах: дереві, тканині, металі, лозі.

Майстерне відчуття декоративності у трактуванні образів та монументальність творчого мислення у поєднанні зі шляхетністю реалізації ідеї є прикметними для творів Л. Кульки, незалежно від того, які трагедії, драми, людські долі має намір передати авторка у своїх композиціях. Проте у полі експериментальних пошукових варіацій мистецтво художниці завжди залишається живим текстилем.

Так, силою монументальних інтонацій вирізняються людські постаті, перекладені на мову нитки, волокна, аплікації та колажу в циклах «Пам'ять», «Двоє», «Сліди Анонімів» тощо.

Твори майстриня виконує зазвичай без попереднього картону, людські постаті є загадковими, багатозначними й символічними. У матеріальній оболонці практично всіх робіт («Двоє», «Горси», «Пара», «Quo vadis») завжди присутній аспект духовний. Кожна фігура спонукує до філософських розмірковувань над людським призначенням: людина — закритий простір, повний таємниць і значень; людина — відкрита душа, Боже незбагненне створіння [11; 13].

Споглядаючи на роботи Л. Кульки, глядач відчуває, що художниця показує свій власний шлях внутрішнього розвитку. Людина виступає як персонаж художніх міркувань, відбиток спогадів, досвід, укладений у пластичну форму умовної матерії.

Мисткиня зазначає: «Моїми роботами я пишу щоденник, як, імовірно, кожен художник. Я думаю, що твори промовляють. Послугуюся конкретними матеріальними цитатами, якими буду фактуру. Композиції виникають із необхідності виявити певні спогади, відновити світ мого минулого, моєї юності, розповісти про себе матеріалом» [12].

Філософський підхід до теми та глибоке її трактування підсилюється не лише назвами серій робіт, але й назвами ретельно продуманих виставок, наприклад «Між духом і матерією», «Постійно в дорозі», «Душа, зачарована в матерію» та інші. Кожна з таких експозицій є своєрідною історією, авторською сповіддю про пережиті враження і відчуття.

Особливий акцент Л. Кулька ставить на колористиці творів, адже колір — це один із важливих декоративних засобів, за допомогою якого створюється художній образ, виявляються пластичність і фактура матеріалу. Пошук гармонійних колірних зіставлень — необхідна складова у пошуку гармонійної композиції. Для підсилення ефекту Л. Кулька часто використовує монохромні розтяжки натуральних матеріалів (льон, коноплі), розчиняючи фігури в просторі. Подекуди авторка вкраплює незначні яскраві акценти, що підкреслюють таємничість створених фігур. Художниця полюбляє також використовувати червоний колір, який має потужне емоційне та символічне значення і підкреслює силу звучання мистецьких творів.

Важливим аспектом творчості Л. Кульки є виставкова діяльність. Її ім'я відоме не лише в Польщі, а й далеко за її межами. На рахунок художниці понад 25 персональних та близько 200 збірних виставок. Твори демонструвалися в багатьох європейських країнах (Франції, Англії, Бельгії, Німеччині, Данії тощо), Південній та Північній Америці, Мексиці, Азії. Твори зберігаються у багатьох приватних та музейних збірках, а також прикрашають інтер'єри громадських приміщень.

Своєрідним продовженням власних мистецьких пошуків для Л. Кульки стала педагогічна діяльність. Від 1981 р. мисткиня викладає в Краківській академії мистецтв на посаді професора, від 2000 р. керує майстернею художнього текстилю, гідно продовжуючи справу своїх видатних по-

передників — професорів Стефана Галковського та Ришарда Кветня.

Професор Л. Кулька намагається навчити своїх вихованців творчо мислити та сміливо експериментувати, адже, за її словами, текстиль має весь час «бути в русі». Для цього у навчальну програму активно залучаються новаційні тенденції, що провокують молодь до несподіваних рішень та сприяють розширенню творчої уяви, шуканню оригінальних засобів виразу задля розвитку індивідуальної художньої мови. Магія м'якого матеріалу, потужний потенціал пластичної маси — це ті аспекти, які схиляють молодих митців-експериментаторів до творчої свободи й вибору текстильної майстерні як місця креативного мистецького розвитку. Майстерня зазвичай відкрита для всіх факультетів академії мистецтв, заохочуються до творчості також аспіранти та докторанти [16].

Під час занять та різноманітних вишколів Л. Кулька виховує студентів як творців із широкими можливостями, переконуючи, що для реалізації ідей потрібно сміливо думати, вигадувати нові оригінальні техніки та способи. За її словами, колись у мистецтві переважало класичне мислення про тканину як вид ремесла. Зараз відбулися величезні зміни, текстильне мистецтво пройшло величезну еволюцію, розвиваючись поза межами традиційних поділів. Звичайно, що основи ремесла чи знання про переплетення повинні бути, але далі — велика свобода. Л. Кулька допомагає студентам реалізувати те, що вони вибирають як свій творчий задум. Їм дається пропозиція творчих можливостей. Використанням поряд із тканиною волокон паперу, шматків дерева, дроту чи великої гами штучних матеріалів сьогодні вже нікого не здивуєш. Багатоманіття матеріалів відкриває щораз нове поле досвіду, дозволяючи художнім об'єктам самостійно існувати в тривимірному просторі [12].

Активізація молодого покоління сприяють також спільні виставки студентів та викладачів академії, активним натхненником та організатором яких є пані Кулька. Спільні покази різних поколінь дають чудову нагоду до дискусії, творчого розвитку, можливість продемонструвати свої здобутки.

Висновки з даного дослідження. Отже, творчий доробок Л. Кульки демонструє метафоричність її образного мовлення, філософське сприйняття дійсності та внутрішнє відчуття простору. Авторка шукає різні творчі підходи, що простежуються в експериментах з формою, структурою, фактурою. Аналіз художньо-стилістичних особливостей творів показує, що прикметною особливістю робіт художниці є інтеграція мистецьких технік та засобів. Л. Кулька експериментує з тривимірністю тканих форм, опуклими рельєфами, її твори стоять на межі текстилю й скульптури, вирізняються лаконізмом текстильних способів виразу та комбінуванням розмаїтих матеріалів — текстильних і нетекстильних. Творча, педагогічна та виставкова діяльність художниці дає підстави говорити про її важливий

внесок у розвиток європейського арттекстилю та вплив на формування молодого покоління митців.

Перспективи подальших досліджень. Досліджений матеріал, поданий у статті, може бути залучений у розробку курсу лекцій, присвяченого історії європейського сучасного мистецтва, зокрема текстилю, як для студентів, так і для ширшого кола поціновувачів мистецтва. Актуальним є також подальше дослідження видатних постатей арттекстилю.

Література:

1. Голубець О. Між свободою і тоталітаризмом [Текст] : мистецьке середовище Львова другої половини ХХ століття / О. М. Голубець ; Львівська академія мистецтв. — Львів : Академічний експрес, 2001. — 175 с. — ISBN 966-7094-41-3.
2. Кара-Васильєва Т. В. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «Великого стилю» [Текст] / Тетяна Кара-Васильєва, Зоя Чегусова. — К. : Либідь, 2005. — 280 с. : іл.
3. Кара-Васильєва Т. Сучасне декоративне мистецтво України — нова парадигма [Текст] / Тетяна Кара-Васильєва // МІСТ : Мистецтво, історія, сучасність, теорія : наукова збірка. — К. : ВХ Студіо, 2003. — С. 69–78.
4. Печенюк Т. Традиції та новації художнього текстилю у Львівській Академії мистецтв [Текст] / Т. Печенюк // Є. — 2003. — № 2. — С. 49–51.
5. Савицкая В. И. Основные тенденции развития современного гобелена : на материале советского и зарубежного декоративного искусства 1960–1970-х годов [Текст] : автореф. дис. ... канд. искусствоведения : 17.00.05 / Савицкая Варвара Иосифовна. — М., 1982. — 19 с.
6. Савицкая В. Превращения шпалеры [Текст] / В. Савицкая. — М. : Галарт, 1995. — 87 с. — ISBN 5-269-00294-9.
7. III Triennale Tkaniny Unikatowej i Przemysłowej, Łódź, '78 [Текст] : katalog / organizatorzy : Związek Polskich Artystów Plastyków, Okręg Łódź, Centralne Muzeum Włókiennictwa, Biuro Wystaw Artystycznych w Łodzi ; [Redakcja katalogu : Anna Biegasik ; Projekt katalogu : Jerzy Treliński]. — Łódź, 1978. — 62 s.
8. Abakanowicz [Текст] : Katalog-album / Teksty Magdaleny Abakanowicz, Michaela Brensona, Jasi Reichardt ; Wprowadzenie W. Krukowski, R. Stanisławski. — Warszawa : CSW, 1995. — 248 s.
9. Baran M. Plecy nie mogą kłamać Muzeum Narodowe w Krakowie [Текст] / Magdalena M. Baran // Kultura Liberalna. — 2010. — № 78. — S. 8.
10. Huml I. Współczesna tkanina polska [Текст] / Irena Huml. — Warszawa : Arkady, 1989. — 245 s. — ISBN 83-213-3340-0.
11. Lilla Kulka : “Pomiędzy Duchem a Materią” : collage, assamblage, malarstwo z materia [Текст] : Katalog wystawy / [fot. Agnieszka Kulka Sobkowicz, Lilla Kulka, Ryszard Bobek ; projekt graf. Ryszard Gancarz ; tł. Jan Leszek Sobkowicz]. — Sandomierz : BWA, 2005. — 16 s.
12. Madej T. Dusza zaklęta w materię — Lilla Kulka [Електронний ресурс] / Teresa Madej // Zamość onLine : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — 22.07.2007. — Режим доступу : <http://www.zamosconline.pl/text.php?id=1114&rodz=kul&tt=dusza-zakleta-w-materie-lilla-kulka-w-bwa> (дата звернення : 15.03.2018). — Назва з екрана.
13. Pieczęć czasu [Текст]. Wystawa tkaniny artystycznej : katalog wystawy. — Kraków : NCK, 2002. — 10 s.
14. Splot : tkanina artystyczna Ziemi Krakowskiej i Podhala [Текст] / [red. katalogu : L. Kulka; B. Łagan-Biernat]. Katalog wystawy. — Kraków : BWA, 1991. — 43 s.
15. Tkanina artystyczna lat 1980-ch [Текст] : katalog. — Łódź ; Białystok : Centralne Muzeum Włókiennictwa, Biuro Wystaw Artystycznych, 1989. — 15 s.

16. Tkanina artystyczna w galerii Na Piętrze [Електронний ресурс] : [Wystawa] // Miejski Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Chrzanów : MOKiR, 2013. — Режим доступу : <http://www.moksir.chrzanow.pl/index.php?id=1&p=news,4,show,970> (дата звернення : 15.03.2018). — Назва з екрана.

References:

- Holubets, O. (2001). *Mizh svobodoiu i totalitaryzom : mystetske seredovyshe Lvova druhoi polovyny stolittia* [Between freedom and totalitarianism : the artistic environment of Lviv in the second half of the twentieth century]. Lviv : Akademichnyy ekspres. (In Ukrainian).
- Kara-Vasylieva, T. V. & Chehusova, Z. (2005). *Dekoratyvne mystetstvo Ukrainy XX stolittia. U poshukakh "Velykoho stylu"* [Decorative art of Ukraine of the XX-th century. In search of "Great style"]. Kyiv : Lybid. (In Ukrainian).
- Kara-Vasylieva, T. (2003). Suchasne dekoratyvne mystetstvo Ukrainy — nova paradyhma [Modern decorative art of Ukraine — a new paradigm]. *MIST*, (pp. 69–78). Kyiv : VKh Studio. (In Ukrainian).
- Pechenyuk, T. (2003). Tradyciyi ta novaciyi hudoznoho tekstylu u Lvivskiy Akademii mystectv. *Ye*, 2, 49–51. (In Ukrainian).
- Savitskaya, V. I. (1982). Osnovnye tendentsii razvitiya sovremenogo gobelena : na materiale sovetskogo i zarubezhnogo dekorativnogo iskusstva 1960–1970-tykh godov [The main trends in the development of modern tapestry : on the basis of Soviet and foreign decorative art of the 1960s and 1970s]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow. (In Russian).
- Savitskaya, V. (1995). *Prevrashcheniya shpalery* [Transformations of the tapestry]. Moscow : Galart. (In Russian).
- Biegasik, A. (Ed.). (1978). *III Triennale Tkaniny Unikatowej i Przemysłowej, Łódź, '78* [3rd Textile Triennale Art Fabric and Industrial Textile, Łódź, '78]. Łódź. (In Polish).
- Abakanowicz, M., Brenson, M. & Reichardt, J. (1995). *Abakanowicz. Katalog-album*. Warszawa : CSW. (In Polish).
- Baran, M. (2010, July 6). Plecy nie mogą kłamać Muzeum Narodowe w Krakowie. *Kultura Liberalna*, 78, 8. (In Polish).
- Huml, I. (1989). *Współczesna tkanina polska*. Warszawa : Arkady. (In Polish).
- Sobkowicz A., Kulka, L. & Bobek, R. (Photo). (2005). *Lilla Kulka : "Pomiędzy Duchem a Materią" : collage, assamblage, malarstwo z materii* [Between the Spirit and the Matter]. Katalog wystawy. Sandomierz : BWA. (In Polish).
- Madej, T. (2007, July 22). Dusza zaklęta w materię — Lilla Kulka. *Zamówienia online*. Retrieved from <http://www.zamosconline.pl/text.php?id=1114&rodz=kul&tt=dusza-zakleta-w-materie-lilla-kulka-w-bwa> (In Polish).
- Piecz czasu. Wystawa tkaniny artystycznej : katalog wystawy*. (2002). Kraków : NCK. (In Polish).
- Kulka, L. & Łagan-Biernat, B. (1991). *Splot : tkanina artystyczna Ziemi Krakowskiej i Podhala*. Kraków : BWA. (In Polish).
- Tkanina artystyczna lat 1980-tych* (1989). Łódź ; Białystok : Centralne Muzeum Włókiennictwa, Biuro Wystaw Artystycznych. (In Polish).
- Tkanina artystyczna w galerii Na Piętrze (2013). *Miejski Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji*. Chrzanów : MOKiR. Retrieved from <http://www.moksir.chrzanow.pl/index.php?id=1&p=news,4,show,970>. (In Polish).

15.03.2018